

Bajki Ignacego Krasickiego

Starter

- ilustracja do bajki Kruk i lis, François Chauveau, XVII wiek, drzeworyt; racjonalne tłumaczenie świata w oświeceniu; polecenie przypomnienia (korzystając z dowolnego źródła) głównych cech bajki oraz zadań utworów należących do tego gatunku literackiego.

Rozdział: Ignacy Krasicki

- obraz: Portret Ignacego Krasickiego, Per Krafft starszy; biogram Krasickiego; obraz: Stanisław August Poniatowski, Per Krafft starszy; dwa ćwiczenie otwarte;

Rozdział: W świecie bajki

- Wacław Woźnowski "O bajce i bajkopisarzach polskich"; trzy polecenia związane z rozumieniem i interpretacją tekstu; definicja bajki ezopowej; obraz : Ezop, Diego Velázquez; ćwiczenie otwarte związane z obrazem; informacje o bajkach Jeana de La Fontaine ; dwa ćwiczenia interaktywne; fragment tekstu: Mieczysława Klimowicza "Literatura Oświecenia";

Rozdział: Kilka słów o filozofach...

- obraz: rysunek Antoniego Oleszczyńskiego przedstawiający Ignacego Krasickiego; nagranie audio i tekst: Ignacy Krasicki "Filozof" oraz pięć pytań związanych z interpretacją utworu; nagranie audio i tekst: Ignacy Krasicki "Filozof i orator" oraz oraz pięć pytań związanych z interpretacją utworu; Ignacy Krasicki "Filozof" oraz trzy pytania związane z interpretacją utworu; nagranie audio i tekst: Ignacy Krasicki "Filozof i chłop" oraz sześć pytań związanych z interpretacją i analizą utworu; fragment tekstu Paula Cezara "Książę Biskup Warmiński Ignacy Krasicki (1735-1801)";

Rozdział: Bajkowa filozofia

- nagranie audio i tekst: Ignacy Krasicki "Groch przy drodze" oraz cztery polecenia dotyczące interpretacji i analizy utworu; nagranie audio i tekst: Ignacy Krasicki "Rybka

mała i szczupak" oraz trzy polecenia związane z interpretacją bajek; dwa fragmenty tekstu: Janina Abramowska "Polska bajka ezopowa";

Rozdział: O wilkach

- teksty bajek Ignacego Krasickiego: "Wilk pokutujący" "Wilk i owce" "Wilk i owce II"; polecenie napisania krótkiego opowiadania na temat: „Strzeż się wilka, nawet gdy wpadł w tarapaty...”. W swoim tekście wykorzystaj cytaty z bajek Krasickiego;

Rozdział: Ironia i komizm

- ćwiczenie interaktywne: zapoznanie się z definicjami ironii, komizmu i sceptycyzmu; zbadanie funkcjonowanie tych pojęć w wybranych bajkach Krasickiego; przygotowanie głosu do dyskusji poświęconej tej tematyce;

Rozdział: Zadaniowo

- polecenie napisania interpretacji wybranej bajki Ignacego Krasickiego (teza interpretacyjna, uzasadnienie); polecenie sformułowania czterech argumentów potwierdzających, że Ignacy Krasicki jako bajkopisarz rzeczywiście służył polskiemu społeczeństwu; ćwiczenie interaktywne słowa kluczowe.

Bibliografia:

- Źródło: *O bajce i bajkopisarzach polskich*, [w:] Wacław Woźnowski, *Bajka polska od Kadłubka do Herberta*, oprac. Wacław Woźnowski, Wrocław 1972, s. 5.
- Źródło: Mieczysław Klimowicz, *Literatura Oświecenia*, Warszawa 1988, s. 67.
- Źródło: Ignacy Krasicki, *Filozof i orator*, dostępny w internecie: <http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/filozof-i-orator/>.
- Źródło: Ignacy Krasicki, *Filozof*, dostępny w internecie: <http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/filozof-bajki-nowe.html>.
- Źródło: Ignacy Krasicki, *Filozof i chłop*, dostępny w internecie: <http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/filozof-i-chlop-bajki-nowe/>.
- Źródło: Ignacy Krasicki, *Groch przy drodze*, dostępny w internecie: <http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/groch-przy-drodze.html>.
- Źródło: Ignacy Krasicki, *Rybka mała i szczupak*, dostępny w internecie: <http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/rybka-mala-i-szczupak.html#m1255726765001>.
- Źródło: Janina Abramowska, *Polska bajka ezopowa*, Poznań 1991, s. 214–215.
- Źródło: Ignacy Krasicki, *Wilk pokutujący*, dostępny w internecie: <http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/wilk-pokutujacy.html>.
- Źródło: Ignacy Krasicki, *Wilk i owce*, dostępny w internecie: <http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/wilk-i-owce.html#m1255793603908>.

- Źródło: Ignacy Krasicki, *Wilk i owce II*, dostępny w internecie:
<http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/wilk-i-owce-ii.html#m1190801915211>.
- Źródło: Ignacy Krasicki, *Filozof*, dostępny w internecie:
<http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/filozof/>.
- Źródło: Paul Cazin, *Książę Biskup Warmiński Ignacy Krasicki (1735–1801)*, tłum. Michał Mroziński, Olsztyn 1983, s. 250–251.

Bajki Ignacego Krasickiego



Ilustracja do bajki *Kruk i lis*

Źródło: François Chauveau, drzeworyt, domena publiczna.

W epoce oświecenia wielką wagę przywiązywano do racjonalnego tłumaczenia świata. Czy jednak można tę postawę utożsamiać z kultem rozumu? Ten problem można analizować na podstawie bajek Ignacego Krasickiego.

Już wiesz

Korzystając z dowolnego źródła przypomnij sobie główne cechy bajki oraz zadania utworów należących do tego gatunku literackiego. Swoje wnioski zapisz poniżej.

Ignacy Krasicki



Portret Ignacego Krasickiego

Źródło: Per Krafft starszy, 1768, olej na desce, domena publiczna.

Ignacy Krasicki

1735 – 1801

Najważniejszy przedstawiciel oświeceniowego klasycyzmu; liryk, epik, komediopisarz, publicysta, tłumacz. Urodził się w 1735 r. w Dubiecku w szlacheckiej, lecz zubożałej rodzinie, spokrewnionej z najświetniejszymi rodami Rzeczypospolitej. W 1751 r. udał się do Warszawy, gdzie studiował w seminarium misjonarzy, które ukończył w 1754 r., ale święcenia kapłańskie uzyskał dopiero w 1759 r. W latach 1759–1761 odbył studia teologiczne w Rzymie, w tym czasie zwiedził też Francję. Po powrocie do kraju zaangażował się w politykę, początkowo sympatyzując ze stronnictwem Czartoryskich, tzw. Familią. Ponieważ Familia popierała wybór Stanisława Augusta Poniatowskiego na tron, Krasicki zbliżył się do młodego władcy, zostając nawet jego kapelanem. Krasicki był twórcą koncepcji czasopisma propagującego idee obozu królewskiego – ukazującego się od 1765 r. 'Monitora', w którym zamieszczał swoje teksty publicystyczne. Dzięki wsparciu władcy w 1766 r. konsekrowano go na biskupa warmińskiego, co dawało mu godność i niemałe dochody, które przeznaczał m.in. na upiększanie siedziby w Heilsbergu (czyli Lidzbarku Warmińskim). W roku 1772 (po I rozbiórze) stał się poddanym władcy Prus Fryderyka II, co utrudniło mu stały kontakt z krajem, ponieważ coraz częściej bywał na dworze Fryderyka, ale nigdy nie stał się usłużnym chwalcą swego nowego władcy. Ignacy Krasicki bywał na obiadach czwartkowych u Stanisława Augusta Poniatowskiego, w czasie których czytał własne utwory. Chociaż pozostawał obywatelem innego państwa, stale interesował się sytuacją ojczyzny, a w 1795 r. otrzymał tytuł arcybiskupa gnieźnieńskiego, czyli prymasa Polski. Zanim Krasicki został konsekrowany, dokonano III rozbioru i prymas pozostawał poddanym Prus. Zmarł w 1801 r. w Berlinie, ale jego ciało sprowadzono do Polski w 1829 r. i złożono w katedrze gnieźnieńskiej. Krasicki pisał przede wszystkim utwory literackie, chociaż spod jego pióra wyszły również wspomniane wyżej felietony, zamieszczane

w czasopiśmie. Był mistrzem satyry i bajki, które uprawiał w przekonaniu, że najbardziej skutecznym sposobem edukacji i wychowania społeczeństwa jest śmiech. Napisał też trzy powieści, trzy poematy heroikomiczne, epos, dramaty. Realizują one zasady klasycyzmu ([ład](#), [precyzja](#), [racjonalizm](#), [odwołania do antyku](#)). Model stylu klasycystycznego, który stosował Krasicki, uznano w kulturze za wzorcowy. Część utworów Ignacy Krasicki podpisał pseudonimem X.B.W. (Książę Biskup Warmiński), jego twórczość zajmuje trwałe miejsce w polskiej literaturze.



Portret Stanisława Augusta w kirysie

Źródło: Per Krafft starszy, 1767, olej na płótnie, Zamek Królewski w Warszawie, domena publiczna.

Sztuka klasycystyczna w Polsce zaczęła się kształtować na dworach magnackich m.in. W. Rzewuskiego i wśród pijarów (S. Konarski). Centralnym ośrodkiem był dwór króla Stanisława Augusta Poniatowskiego, gdzie odbywały się obiady czwartkowe. Głoszono cele wychowawczo-umoralniające, wyrażano dążności reformatorskie w dziedzinie polityki, życia społecznego i kultury. Klasycyzm polski przyczynił się do podniesienia rangi twórczości literackiej, której wyznaczał dużą rolę w wychowaniu światłego obywatela, do unowocześnienia języka i udoskonalenia form poetyckich.

Ćwiczenie 1

Spośród wymienionych poniżej gatunków wybierz te, które najlepiej służą funkcji dydaktycznej:

- epos,
- powieść,
- pieśń,
- hymn,
- tren,
- komedia,
- psalm,
- satyra,
- bajka.

Ćwiczenie 2

Uzasadnij, że utwory, w których został zastosowany komizm (sytuacji, postaci, języka), najlepiej realizują funkcję dydaktyczną.

W świecie bajki

((Wacław Woźnowski

O bajce i bajkopisarzach polskich

Grecy [...] wynalazek tej formy twórczości przypisują półlegendarnemu [Ezopowi](#), niewolnikowi z Frygii, który właśnie dzięki tak niskiemu statusowi społecznemu wpadł na pomysł, aby mówić panom nieprzyjemne dla nich prawdy nie wprost, ale za

pomocą zwierzęcych alegorii. Mitotwórcza fantazja Greków skłonna była tłumaczyć natchnienie Ezopa działaniem sił cudownych. Przytaczano opowieść, według której nad monstrualnie brzydkim niewolnikiem zlitował się Hermes i nauczył go znanej mu z Olimpu sztuki mówienia bajek. W innej wersji miał to uczynić Zeus [...]. Popularny w literaturach chrześcijańskich od średniowiecza *Żywot Ezopa* zamienia [...] Zeusa na Boga. Tradycja chrześcijańska знаła zresztą lepszy argument przemawiający za boskim pochodzeniem gatunku. Odkryto bowiem strukturalne podobieństwo między utworami ze zbioru Ezopowego a biblijnymi przypowieściami; wniosek wydawał się oczywisty: ludzkie bajki mają źródło w Biblii. Pogląd ten powtarzano jeszcze w XVIII w., chociaż epoka filozofów znała już teorię wywodzącą gatunek z kultury ludowej. Zwolennicy tej teorii utrzymywali, że bajka jest dawniejsza od wszelkiego piśmiennictwa [...]. Szukano ich w najślawniejszych pokładach kultury, kiedy kształtował się system językowy i sposób wyrażania pojęć ogólnych za pomocą prostej metafory. Stąd miał być już tylko krok do bajkowej alegorii [...]. Od niepamiętnych czasów bajka służyła zadaniom wychowawczym [...]. Pierwsze zbiory tekstów zawdzięczamy retorom greckim, którzy cenili je jako materiał do ćwiczeń, obejmujących m.in. tłumaczenie alegorii. [...] Teksty przypisywane Ezopowi obrastały formułami objaśniającymi w sposób zwięzły ogólny sens fabuły; stąd wywodzi się tzw. morał.

Źródło: *O bajce i bajkopisarzach polskich*, [w:] Wacław Woźnowski, *Bajka polska od Kadłubka do Herberta*, oprac. Wacław Woźnowski, Wrocław 1972, s. 5.

Ćwiczenie 3.1

Wymień i krótko scharakteryzuj dwie teorie dotyczące genezy bajki jako gatunku.

Ćwiczenie 3.2

Wyjaśnij, jakie znaczenie dla powstania gatunku miał fakt, że Ezop był niewolnikiem.

Ćwiczenie 3.3

Wyjaśnij, co oznacza *mowa ezopowa*. Podaj przykłady tekstów literackich, w których zastosowano taki rodzaj wypowiedzi. Określ na podstawie wybranego tekstu, w jakim celu posłużono się *mową ezopową*.

Definicja: bajka ezopowa

Odmiana gatunkowa bajki; utwór niewielkich rozmiarów, w którym bohaterami są przede wszystkim zwierzęta, będące nosicielami pewnych stałych cech (np. mrówka – pracowitość, osioł – upór, lis – spryt itd.).



Wielki hiszpański malarz barokowy Diego Velázquez tak wyobrażał sobie Ezopa – przedstawił go na rysunku wykonanym w latach 1639–1642.

Źródło: Diego Velázquez, 1639, domena publiczna.

Ćwiczenie 4

Wyjaśnij, jakie informacje o bohaterze na podstawie opisu można uzyskać z mimiki jego twarzy, postawy i stroju.

W XVII wieku we Francji tworzył bajkopisarz, który sławą dorównał Ezopowi – [Jean de La Fontaine](#). Jego dzieła wykazywały większość podstawowych cech gatunku (dydaktyzm, wierszowana forma, morał), ale były nieco odmienne od tych, które tworzył Ezop. La Fontaine pisał bajki narracyjne, które przybierały postać krótkiej wierszowanej noweli (liczące np. kilkadziesiąt wersów, z rozbudowaną fabułą, zawierającą m.in. dokładniejsze opisy wyglądu bohaterów) w przeciwieństwie do bajek epigramatycznych – krótkich

i zwięzłych, najczęściej czterowersowych, zawierających elementy liryczne. Cechą charakterystyczną tych utworów był brak bogatej fabuły czy też narracji.

Ćwiczenie 5

Spośród podanych właściwości bajek wybierz te, które są typowe dla bajki ezopowej, oraz te, które występują w bajkach Ezopa i La Fontaine'a. Uzupełnij tabelę.

narracyjna, opisowa, epigramatyczna

Bajka ezopowa	
Bajka lafontenowska	

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Mieczysław Klimowicz

Literatura Oświecenia

Największe sukcesy odniósł Krasicki jako bajkopisarz. Zbiór pt. *Bajki i przypowieści*, wydany w roku 1779, zawiera bajki krótkie, epigramatyczne, nawiązujące do stale żywych wzorów Ezopowych. Po wydaniu *Bajek i przypowieści* nie zaprzestał uprawiania tego gatunku. Pisał je do końca, niektóre publikował w czasopiśmie 'Co tydzień' (1798–1799). Zebrane w pośmiertnej edycji [Franciszka Ksawerego Dmochowskiego](#) (1802), stanowiły osobno cykl pt. *Bajki nowe*. Reprezentowały one typ odmienny: były to przeważnie bajki dłuższe, narracyjne, oparte na wzorach La Fontaine'a.

Ćwiczenie 6

Wstaw w wolne miejsca właściwe wyrazy, ale zastosuj odpowiednią formę gramatyczną.

Ignacy Krasicki pozostawił po sobie zbiory bajek. Niektóre z nich ukazywały się w Pośród utworów należących do tego gatunku dominują W pierwszym zbiorze, zatytułowanym „.....”, znalazło się ponad sto utworów. W drugim tomie bajek widać wyraźniej wpływy – są tam wiersze należące do odmiany

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Kilka słów o filozofach...



Ceniony XIX-wieczny polski grafik Antoni Oleszczyński wykonał w 1830 r. rysunek (będący kopią dzieła Daniela Chodowieckiego), na którym ukazał Ignacego Krasickiego. Rysunek zamieszczono w zbiorze dzieł oświeceniowego twórcy.

Źródło: Antoni Oleszczyński, 1830, domena publiczna.

W obydwu zbiorach bajek Ignacego Krasickiego znaleźć można po dwa utwory, w których bohaterami są filozofowie. Jak przedstawiciel wieku filozofów przedstawiał uczonych?

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P7yHvpXN0>

Nagranie bajki *Filozof* Ignacego Krasickiego, czyta Bartosz Woźny

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Nagranie bajki „Filozof” Ignacego Krasickiego, czyta Bartosz Woźny.

((Ignacy Krasicki

Filozof

Zaufany Filozof w zdaniach przedsięwziętych,

Nie wierzył w Pana Boga, śmiał się z wszystkich świętych.

Przyszła słabość, aż mędrzec, co firmament mierzył,

Nie tylko w Pana Boga, i w **upiry** wierzył.

Źródło: Ignacy Krasicki, *Filozof*, dostępny w internecie: <http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/filozof/>.

Ćwiczenie 7.1

Wyjaśnij, czy *Filozof* to bajka epigramatyczna, czy – narracyjna. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Ćwiczenie 7.2

Scharakteryzuj bohatera bajki.

Ćwiczenie 7.3

Opisz, co spowodowało zmianę postępowania filozofa, oraz wyjaśnij, na czym polegała jego przemiana.

Ćwiczenie 7.4

Określ stosunek narratora do przedstawionego w bajce filozofa.

Ćwiczenie 7.5

Określ, jak należy oceniać postać filozofa z bajki – negatywnie czy pozytywnie. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P7yHvpXN0>

Nagranie bajki *Filozof i orator* Ignacego Krasickiego, czyta Bartosz Mazur

Źródło: www.wolnelektury.pl, licencja: CC BY 3.0.

Nagranie bajki „Filozof i orator” Ignacego Krasickiego, czyta Bartosz Mazur.

Ignacy Krasicki

Filozof i orator

“ Filozof dysputował o prym z **oratorem**.

Gdy się długo męczyli mniej potrzebnym sporem,
Nadszedł chłop. 'Niech nas sędzi!' – rzekli razem oba.
'Co ci się – rzekł filozof – bardziej upodoba?
Czy ten, który rzecz nową stwarza i wymyśla,
Czy ten, co wymyśloną kształci i określa?'
'My się na tem – chłop rzecz – prostacy, nie znamy,
Wolałbym jednak obraz aniżeli ramy'.

Źródło: Ignacy Krasicki, *Filozof i orator*, dostępny w internecie: <http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/filozof-i-orator/>.

Ćwiczenie 8.1

Wyjaśnij, czy *Filozof i orator* to bajka epigramatyczna, czy - narracyjna. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Ćwiczenie 8.2

Określ, o co wiedli spór tytułowi bohaterowie.

Ćwiczenie 8.3

Wyjaśnij własnymi słowami, czym zajmują się filozof i orator ukazani w bajce.

Ćwiczenie 8.4

Wyjaśnij, co to oznacza, że spór bohaterów rozstrzygnął prosty chłop. Czy jego opinia jest miarodajna? Uzasadnij swoją odpowiedź.

Ćwiczenie 8.5

Zapisz własnymi słowami sens wypowiedzi chłopca z bajki Ignacego Krasickiego.

Ciekawostka

W *Bajkach i przypowieściach* wizerunek filozofa nie jest jednoznaczny:

1. To ten, który – gdy dzieje się coś złego – porzuca swoje przekonania. Czy zmiana postępowania oznacza, że zaczyna prawidłowo postrzegać świat? Nie! Kult rozumu

zastąpił magią...

2. To ten, który – zanim coś powie – myśli. Umysł filozofa zatem próbuje zrozumieć świat i to właśnie ten uczony ów świat tłumaczy za pomocą idei...

((Ignacy Krasicki

Filozof

Po stryju filozofie wziął jeden spuściznę,
Nie gotowiznę,
Tam, gdzie duch buja nad ciało,
Takich sprzętów bywa mało,
Ale były na szafach, w szafach słojków szyki,
Alembiki,
Papierów stósy,
Globusy
I na stoliku
Szkielek bez liku,
A w końcu ławy
Worek dziurawy.
Wziął jedno szkielek, patrzy, aż wór okazały.
Wziął drugie, a woreczek nikczemny i mały.
Westchnął zatem nieborak i rzekł: 'Wiem, dlaczego
Były pustki w dziurawym worku stryja mego:
Gdyby był okiem, nie szkłem, na rzeczy poglądał,
I on by użył, i ja znalazłbym, com żądał'.

Źródło: Ignacy Krasicki, *Filozof*, dostępny w internecie: <http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/filozof/>.

Ćwiczenie 9.1

Opisz, co pozostało po filozofie-uczonym.

Ćwiczenie 9.2

Do opisu przedmiotów, które pozostały po śmierci filozofa, Ignacy Krasicki użył krótkich wersów – wyjaśnij, czemu służy taki zabieg językowy.

Ćwiczenie 9.3

Na podstawie tekstu sformułuj ocenę filozofa-uczonego.

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P7yHvpXN0>

Nagranie bajki *Filozof i chłop* Ignacego Krasickiego, czyta Bartosz Woźny

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Nagranie bajki „Filozof i chłop” Ignacego Krasickiego, czyta Bartosz Woźny.

Ignacy Krasicki

Filozof i chłop

Wielki jeden filozof, co **wszystko posiadał**,
Co bardzo wiele myślał, więcej jeszcze gadał,
Dowiedział się o drugim, który na wsi mieszkał.

Nie omieszkał

I kolegę odwiedzić,
I od niego się dowiedzieć,
Co umiał i skąd była ta jego nauka;
Znalazł chłopą nieuka,
Bo i czytać nie umiał, a więc książek nie miał.
Oniemiał.

A chłop w śmiech: 'Moje księgi – rzekł – wszystkie na dworze:
Wół, co orze,
Sposobi mnie do pracy, uczy cierpliwości,
Pszczoła pilności,
Koń, jak być zręcznym,
Pies, jak wiernym i wdzięcznym,
A sroka, co na płocie ustawicznie krzeczy,
Jak lepiej milczyć niżli gadać nic do rzeczy'.

Źródło: Ignacy Krasicki, *Filozof i chłop*, dostępny w internecie: <http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/filozof-i-chlop-bajki-nowe/>.

Ćwiczenie 10.1

Scharakteryzuj dwa rodzaje źródeł wiedzy, o których mowa w bajce.

Ćwiczenie 10.2

Wyraz *nieuk* zazwyczaj ma negatywne znaczenie. Kim jest nieuk w bajce Krasickiego? Uzasadnij odpowiedź.

Ćwiczenie 10.3

Dopasuj do nazw zwierząt przywołanych przez chłopca z bajki Ignacego Krasickiego odpowiednie cechy.

PIES

pilność

WÓŁ

wierność, wdzięczność

KOŃ

zręczność

PSZCZOŁA

cierpliwość, pracowitość

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Polecenie 1.1

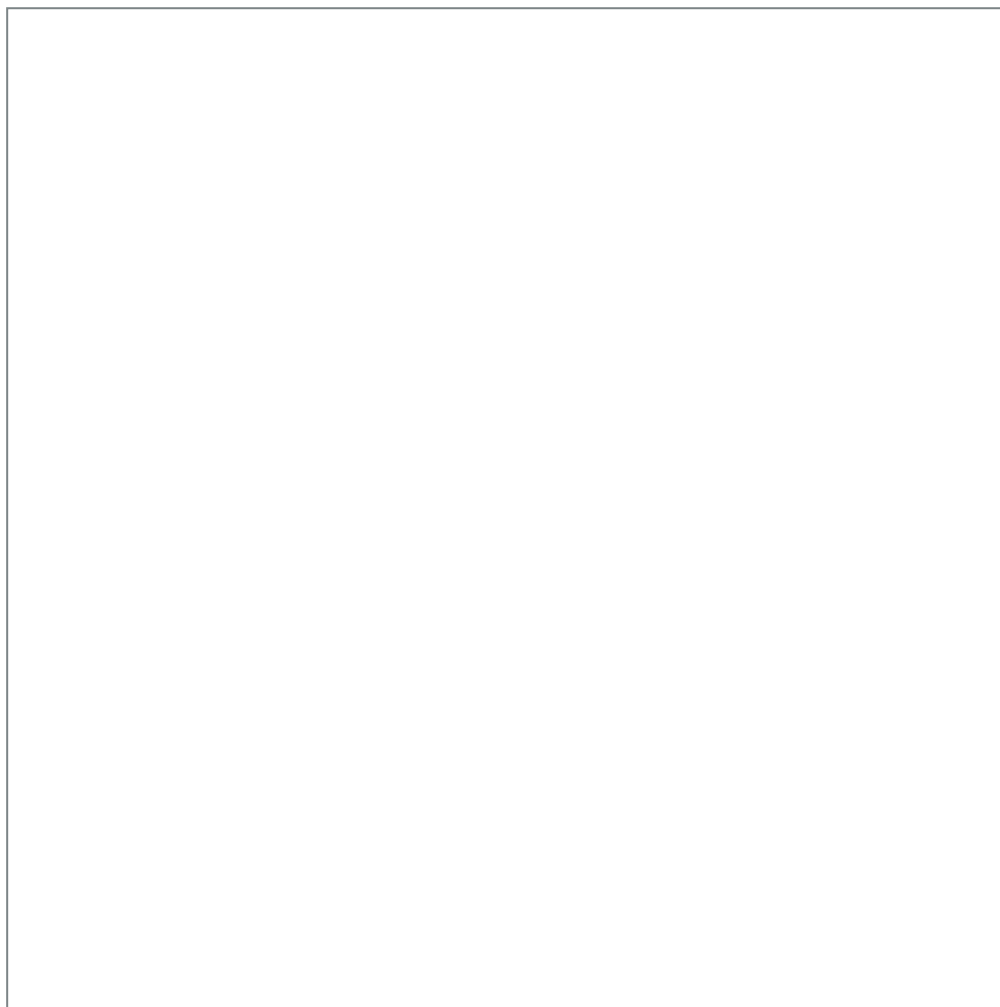
Które zestawienie zwierzęcia i cechy przez nie ilustrowanej uważasz za najbardziej ciekawe? Uzasadnij swoją odpowiedź.

Ćwiczenie 10.4

W wypowiedzi chłopca autor zastosował charakterystyczny środek stylistyczny. Na czym on polega i czemu służy?

Polecenie 2

Stwórz ilustrację do rozmowy filozofa z chłopem w bajce Krasickiego *Filozof i chłop*. Skorzystaj ze szkicownika.



Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Polecenie 3

Napisz scenopis scenki teatralnej, która będzie inscenizacją bajki Ignacego Krasickiego *Filozof i chłop* we współczesnym języku.

((Paul Cazin

Ksiązę Biskup Warmiński Ignacy Krasicki (1735–1801)

Krasicki podjął zadanie uczenia mądrości praktycznej, opisywania życia codziennego wśród zmagień, zasadzek, oszustw i ślepych zaułków. Wzniosłe spekulacje, do których nie jest stworzony, napełniają go nieufnością. Na cztery bajki, w których pojawia się

postać filozofa, tylko w jednej odgrywa on pozytywną rolę; wie prym przed oratorem [...]. We wszystkich innych zostaje ośmieszony: i ten, który nie wierzy ani w Boga, ani w świętych, lecz gdy zachorował, nawraca się i odnajduje wiarę w upiory [...], i ten, który całe dni spędza na strychu na nikomu niepotrzebnych studiach, nie przynoszących mu ani grosza [...], i zwłaszcza ten, który nie zna prawdziwej wiedzy, jakiej uczy natura. Niepiśmienny chłop wprawia go w zakłopotanie mówiąc:

Wół, co orze,
Sposobi mnie do pracy, uczy cierpliwości,
Pszczoła pilności,
Koń, jak być zręcznym,
Pies, jak wiernym i wdzięcznym,
A sroka, co na płocie ustawicznie krzeczy,
Jak lepiej milczyć niżli gadać nic do rzeczy.
Oto główne role, główni aktorzy bajek księcia biskupa: zwierzęta,
które widzi codziennie, lub takie, którym długoletnia tradycja
literacka przypisała określony charakter.

Źródło: Paul Cazin, *Książę Biskup Warmiński Ignacy Krasicki (1735–1801)*, tłum. Michał Mroziński, Olsztyn 1983, s. 250–251.

Bajkowa filozofia

Ignacy Krasicki nie atakował filozofii jako nauki, a tylko dogmatyczne traktowanie teorii jak absolutnej prawdy. Ważniejsza była dla niego... filozofia życia. Na czym ona polegała? O tym opowiadają bajki.

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P7yHvpXN0>

Nagranie bajki *Groch przy drodze* Ignacego Krasickiego, czyta Bartosz Mazur

Źródło: www.wolnelektury.pl, licencja: CC BY 3.0.

Nagranie bajki „Groch przy drodze” Ignacego Krasickiego, czyta Bartosz Mazur.

Ignacy Krasicki

Groch przy drodze

Oszukany gospodarz [turbował się srodze](#):

Zjedli mu przechodzący groch [zeszły](#) przy drodze.

Chcąc **wetować** i pewnym cieszyć się **profitem**,
Drugiego roku wszystek groch posiał za żytem.
Przyszło zbierać; gdy **mniemał mieć korzyść** obfitą,
Znalazł i groch zjedzony, i **stłoczone żyto**.
Niech się miary trzymają i starzy, i młodzi:
I ostrożność zbyteczna częstokroć zaszkodzi.

Źródło: Ignacy Krasicki, *Groch przy drodze*, dostępny w internecie: <http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/groch-przy-drodze.html>.

Ćwiczenie 11.1

Sformułuj morał, który wynika z bajki *Groch przy drodze*.

Ćwiczenie 11.2

Ustal i zapisz, czy z utworu wynika, jaki jest stosunek narratora do gospodarza.

Ćwiczenie 11.3

Wyjaśnij, na czym polega staranie gospodarza o zysk. Jakie błędy w postępowaniu gospodarza udaremniły mu jego zdobycie?

Ćwiczenie 11.4

Do wszystkich słów objaśnionych w przypisach dopisz ich współczesne synonimy.

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/b/P7yHvpXN0>

Nagranie bajki *Rybka mała i szczupak* Ignacego Krasickiego, czyta Bartosz Mazur.

Źródło: www.wolnelektury.pl, licencja: CC BY 3.0.

Nagranie bajki „Rybka mała i szczupak” Ignacego Krasickiego, czyta Bartosz Mazur.

Ignacy Krasicki

Rybka mała i szczupak

Widząc w wodzie robaka rybka jedna mała,
Że go połknąć nie mogła, wielce żałowała.
Nadszedł szczupak, robak się przed nim nie osiedział,
Połknął go, a z nim haczyk, o którym nie wiedział.

Gdy rybak na brzeg ciągnął **korzyść** okazała,
Rzekła rybka: 'Dobrze to czasem być i małą'.

Źródło: Ignacy Krasicki, *Rybka mała i szczupak*, dostępny w internecie: <http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/rybka-mala-i-szczupak.html#m1255726765001>.

Ćwiczenie 12.1

Zacytuj fragment utworu, który można uznać za morał bajki. Wyjaśnij znaczenie morału.

Ćwiczenie 12.2

Która z poprzednich bajek mogłaby zawierać taki sam morał jak *Rybka mała i szczupak*?
Uzasadnij swoją odpowiedź.

Polecenie 4.1

Z podanej listy wybierz swoją ulubioną bajkę. Uzasadnij wybór.

Bajki Ignacego Krasickiego:

- *Lis młody i stary*
- *Dwa żółwie*
- *Lew i zwierzęta*
- *Przyjaciel*
- *Lis i wilk*
- *Pszczółki i mrówki*
- *Daremna praca*

Lista bajek

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

((Janina Abramowska

Polska bajka ezopowa

Do słabych mówi [...]: przede wszystkim pozbądźcie się złudzeń
i przyjmijcie niekorzystną dla was regułę życia społecznego. Do

silnych zaś: reguła jest co prawda dla was korzystna, ale bywają wyjątki, bądźcie umiarkowani. Zarówno do silnych, jak i do słabych skierowany jest postulat w miarę zgodnego współistnienia opartego na przyrodzonej niesprawiedliwości. Dlatego może bajka polityczna zdaje się rozkwitać w epokach, kiedy niesprawiedliwość jest szczególnie dolegliwa, a sankcjonujący ją układ społeczno-polityczny względnie stabilny.

Źródło: Janina Abramowska, *Polska bajka ezopowa*, Poznań 1991, s. 214–215.

((Janina Abramowska

Polska bajka ezopowa

Podział na słabych i silnych jest w *Bajkach i przypowieściach* mocno wyakcentowany. Drapieżnicy pożerają stworzenia słabe i bezbronne na zasadzie prawa natury, od którego nie ma żadnych wyjątków. Biada prostodusznej owcy, która weźmie na serio udawaną pokorę lwa albo wilczą praworządność. Biada myszy, która uwierzy w kocią skruchę. W świecie *Bajek i przypowieści* nie ma miejsca na litość, słaby może jedynie wybierać między śmiercią dziś lub jutro, czasem ma szansę odwleczenia własnej zguby za cenę śmierci cudzej. W owym uznaniu oczywistości zła kryje się możliwość dramatycznego protestu przeciw porządkowi świata, możliwość nigdy jednak u Krasickiego niezrealizowana. Tak czy inaczej, nie dla lwów i wilków pisze XBW. Ani przez chwilę nie wierzy w ich nawrócenie, ostrzej niż zbrodnie i podstępny silnych potępia prostoduszność, naiwność, litość, oczekiwanie wdzięczności – fałszywe cnoty niewolników. Jedyna wskazówka wynikająca z *Bajek i przypowieści* to dyrektywa nieufności.

Źródło: Janina Abramowska, *Polska bajka ezopowa*, Poznań 1991, s. 214–215.

O wilkach

((Ignacy Krasicki

Wilk pokutujący

Wzięły wilka [skrupuły](#). Wiódł łotrowskie życie,
Więc ażeby pokutę zaczął należycie,

Zrzekł się mięsa. Jarzyną żyjąc przez dni kilka,
Znalazł na polowaniu znajomego wilka.
Trzeba pomóc bliźniemu! Za pracę usługną
Zjadł kawał mięsa – gardzić nie można jałmużną.
Spotkał **jagnię nazajutrz samopas idący**,
Chciał upomnieć, nastraszyć, zabił go niechcący,
Nazajutrz widząc cielę, że z krową nie chodzi,
Zabił go – takich grzechów cierpieć się nie godzi.
Nazajutrz, gdy się pasły z krowami pospołu:
'Niech się dłużej nie męczy!' – zjadł starego wołu.
I tak cierpiąc przykładne z dóbr świata wyzucie,
Chudy, gdy był grzesznikiem, utył na pokucie.

Źródło: Ignacy Krasicki, *Wilk pokutujący*, dostępny w internecie: <http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/wilk-pokutujacy.html>.

Ignacy Krasicki

Wilk i owce

Wilk, chociaż to ostrożny, przecie że żarłoczny,
Postrzegł ścierwo, chciał dostać i wpadł w **dół poboczny**.
Siedzi w jamie a wzdycha; wtem owieczki słyszy.
Patrzą w dół, aż wilk w jamie siedzi, ledwo dyszy.
Odezwał się na koniec, rzekł do nich powolnie:
'Nie wpadłem, za pokutę siedzę dobrowolnie:
Trzeba czynić pokutę za boje, za groźby,
Za to, żem was pożerał...' Owce zatem w prośby:
'Wynidź z dołu!...' 'Nie wyjdę!...' 'My będziemy podnosić...'
Droży się wilk, na koniec dał się im uprosić.
Jęły się więc roboty i tak pracowały,
Że go ze dna samego jamy wydostały.
Wyszedł, a **zawdzięczając** nierozumnej kupie,
Pojadł, pogryzł, podusił wszystkie owce głupie.

Źródło: Ignacy Krasicki, *Wilk i owce*, dostępny w internecie: <http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/wilk-i-owce.html#m1255793603908>).

Ignacy Krasicki

Wilk i owce II

Choć przykro, trzeba cierpieć; choć boli, wybaczyć,
Skoro tylko kto umie rzecz dobrze tłumaczyć.
Wszedł wilk w traktat z owcami. O co? O ich skórę;
Szło o rzecz. Widząc owce dobrą **koniunkturę**
Tak go dobrze ujęły, tak go **opisały**,
Iż się już odtąd więcej o siebie nie bały.
W kilka dni ten, co owczej skóry **zawždy** pragnie,
Widocznie, wśród południa, zjadł na polu jagnię.
Owce w krzyk! A wilk na to: 'Po cóż narzekacie.
Wszak nie masz o jagniętach i wzmianki w traktacie'.
Udusił potem owcę: krzyk na wilka znowu;
Wilk rzecze: 'Ona sama **przyszła do połowu**'.
Niezabawem krzyk znowu i skargi na wilka
Wprzód jedną, teraz razem zabił owiec kilka.
'Drudzy rwali — wilk rzecze — jam tylko pomagał'.
I tak, kiedy się coraz większy hałas wzmagał,
Czyli szedł wstępnym bojem, czy się cicho skradał,
Zawždy się wytłumaczył — a owce pozjadał.

Źródło: Ignacy Krasicki, *Wilk i owce II*, dostępny w internecie: <http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/wilk-i-owce-ii.html#m1190801915211>.

Polecenie 5

Przeczytaj trzy bajki Ignacego Krasickiego, w których jednym z bohaterów jest wilk. Napisz krótkie opowiadanie na temat: 'Strzeż się wilka, nawet gdy wpadł w tarapaty...! W swoim tekście wykorzystaj cytaty z bajek Krasickiego.

Ironia i komizm

Polecenie 6

Zapoznaj się z definicjami ironii, komizmu i sceptycyzmu w słowniku terminów literackich. Analizując bajki Ignacego Krasickiego, określ, jakie funkcje może pełnić każde z pojęć w wybranych tekstach i uzupełnij poniższe rubryki. Przygotuj się do dyskusji poświęconej tej tematyce.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Zadaniowo

Polecenie 7.1

Wybierz dowolną bajkę Ignacego Krasickiego. Zredaguj szkic interpretacyjny.

Ćwiczenie 13.1

Sformułuj cztery argumenty potwierdzające tezę: Ignacy Krasicki jako bajkopisarz rzeczywiście służył społeczeństwu polskiemu.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.